

Пролог

27 серпня 1883 року в протоці між Суматрою та Явою відбулося найжахливіше стихійне лихо сучасності — виверження вулкана Кракатау.

Уже за день до катастрофи жителі тропічного раю чули глухе клекотіння, що не припинялося ні на хвилину. У небо здіймалися темні клуби диму й розповзалися на всі боки. Після обіду було темно, як уночі. У повітря злітав вогонь, і на землю лив дощ зі смердючої рідини. Клекотіння ставало дедалі голоснішим і голоснішим. Наступного ранку шум уже ледве можна було стерпіти. Незадовго до опівдня земля здригнулася від оглушливого гуркоту — такого сильного, що його можна було почути за п'ять тисяч кілометрів від місця подій.

Вулкан викинув в атмосферу двадцять кубічних кілометрів попелу та гірської породи. Магма вирвалася на поверхню й потекла вниз. Море вийшло зі своїх берегів. Задрижала земля, і Зондською протокою прокотилося сорокаметрове цунамі. За лічені секунди приморські міста було стерто з лиця землі. Австралійські маяки змило водою. Відгомони припливної хвилі

докотилися навіть до Ла-Маншу між Англією та Францією, де рівень води ненадовго піднявся на кілька сантиметрів. За цунамі послідували дощ із попелу й потоки лави. Розжарені хмари з гірської породи, газу та пилу проносилися зі швидкістю вісімсот кілометрів за годину. Стихія знищувала прилеглі острови. Було зруйновано сто шістдесят п'ять міст і сіл, загинуло тридцять шість тисяч людей. Хмари вулканічного пилу віднесло на сімсот кілометрів, і навіть на відстані двох тисяч кілометрів від місця трагедії з неба ще падав попіл. У результаті виверження Кракатау в атмосферу здійнялися такі маси пилу, що ще кілька місяців небо було темним. Сонце, що сходило, та місяць сяяли найнеймовірнішими відтінками. І за кілька років після цієї трагедії романісти описували приголомшливі запахи. Мабуть, саме це виверження вулкана й надихнуло художників-експресіоністів на кшталт Едварда Мунка на використання таких сяючих кольорів на своїх картинах.

Наступного ранку, 28 серпня, від Кракатау залишилися лише уламки.

Якимсь дивом на гігантських хвилях утрималися кораблі, і люди, які залишилися живими, боролися за своє існування на спустошених берегах. Не було ані питної води, ані їжі, ані медикаментів. Допомога надходила повільно. Нещастя зіграло на руку борцям за незалежність, які виступили проти голландських колонізаторів і підняли повстання. Дедалі більше

індонезійців оберталося в іслам. Безладдя, що почалося після трагедії Кракатау, за кілька років переросло в боротьбу за незалежність Індонезії.

Схили Кракатау перетворилися на безжиттєву пустелю, але вже за півроку біологи виявили там перші ознаки життя. За кілька років на кручах уже росли дерева, на острів повернулися тварини.

У 1927 році настало відродження. Після серії підводних поштовхів із моря з'явилося Анак-Кракатау — «дитя Кракатау». Острів виник точнісінько там, де було центральне жерло вулкана. Незабаром після народження маленький острів знову став жертвою морської безодні. Чотири рази відроджувався він і знову зникав, і, нарешті, 1930 року з'явився остаточно. Відтоді Анак-Кракатау вважається найактивнішим вулканом у світі.

Частина 1

*Країна
воєнних ір*

Ява, лютий 1895

У повітрі хоч сокиру вішай. Незабаром воно стане таким густим, що можна буде мастити на хліб. Із довгого листя епіфітів стікала вода й падала на вологу землю. Багатометрові ліани намацували опору в густому тумані. Земля по щиколотку була вкрита омертвілим листям і опалою корою. Там, де дерева росли не занадто густо, дорогу перепиняли струмки й трясовини, від яких найкраще було триматися подалі. І не через те, що можна було перемочити ноги, а через п'явок завтовшки в палець, які там мешкали і тільки й чекали, щоб у воду ступив необережний турист.

Професор факультету природничих наук Потсдамського університету Конрад Лілієнкрон повісив гвинтівку на плече й міцніше затягнув ремінь. Звісно, вона важила кілька кілограмів, але він був не настільки наївним, щоб вирушати в джунглі без зброї. Все ж таки тут живуть тигри й інші хижі кішки. Не кажучи вже про людиноподібних створінь, яких корінні жителі називали орангутангами. У густому листі пронизливо кричали тропічні птахи, яких у цій південно-східній частині острова було особливо багато.

Ява розташувалася в Індійському океані й була найбільшим із чотирьох Зондських островів. Тропічний рай із густими джунглями, мангровими болотами, саванами та величезною кількістю зовсім не вивчених тварин, Лілієнкрон підвів голову, щоб помилуватися видом. Над ним пара рожевих какаду дзьобала стиглий плід папайї. Райський птах розпустив свій чудовий хвіст, і оперення мінілося в променях ранкового сонця. А високо над ними блискавично перестрибували з гілки на гілку жовтенькі папужки. Він задумливо посміхнувся: так, Ява — це Едемський сад, навіть незважаючи на високу вологість повітря й задуху. Такому досвідченому дослідникові тропіків вони зовсім не заважають.

— Темалю, де ти там? — обернувся він. — Моя мати й та йшла б швидше.

Він заліз на корінь дерева, що виступає, і вдивився в туманну хашу. Куди знову запропав цей носій? Темаль так поводить, начебто в них цілий день попереду. Швидкість помічника підозріло залежала від оплати, але Лілієнкрон не збирався торгуватися через кожне гроно бананів. Виключено. Угода є угодою. Місцеві жителі повинні це розуміти й поводитися відповідно, а не оббирати іноземців до нитки. Ось Темалья б він перевиховав. Не може бути, щоб йому, з його досвідом і авторитетом, не вдалося дисциплінувати простого носія. Потрібно, щоб ці люди зрозуміли, хто тут хазяїн, і тоді інші поводитимуться відповідно.